

**PERUSTUSLAKIVALIOKUNNAN
LAUSUNTO 28/2004 vp**

**Hallituksen esitys laiksi poliisikoulutuksesta
sekä laeiksi poliisin hallinnosta annetun lain ja
poliisilain 7 §:n muuttamisesta**

Hallintovaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 5 päivänä helmikuuta 2004 lähettäessään hallituksen esityksen laiksi poliisikoulutuksesta sekä laeiksi poliisin hallinnosta annetun lain ja poliisilain 7 §:n muuttamisesta (HE 168/2003 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi hallintovaliokuntaan samalla määrännyt, että perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto hallintovaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Kirsti Vihermaa, sisäasiainministeriö
- johtaja Anja Mikkola, poliisikorkeakoulu
- hallitusneuvos Matti Rajakylä, opetusministeriö
- oikeustieteen kandidaatti Kristiina Harenko
- professori Mikael Hidén
- oikeustieteen lisensiaatti Kirsi Neiglick
- professori Tuomas Ojanen
- professori Kaarlo Tuori
- professori Veli-Pekka Viljanen.

Lisäksi kirjallisen lausunnon on antanut
— oikeusministeriö.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki poliisikoulutuksesta. Ehdotus sisältää säännöksiä poliisin tutkintokoulutuksen valintaperusteista, koulutukseen hakeutuvien ja tutkintoa suorittavien päihdetestauksesta samoin kuin poliisioppilaitosten opiskelijoiden oikeuksista ja velvollisuuksista. Laissa ehdotetaan säädettäväksi myös opiskelijoiden kurinpidosta ja oikeusturvasta. Esitys sisältää ehdotukset myös laeiksi poliisin hallinnosta annetun lain ja poliisilain 7 §:n muuttamisesta.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan noin kuukauden kuluttua niiden hyväksymisestä ja vahvistamisesta.

Esityksen säätämisyjärjestysperusteluissa sääntelyä arvioidaan perustuslain 7 §:ssä turvattujen henkilökohtaisen vapauden ja koskemattomuuden, 6 §:n 2 momentissa säädetyn syrjintäkiellon sekä 10 §:ssä turvattujen yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Perusteluissa mainitaan myös perustuslain 125 §:n 1 momentin säännös, jonka mukaan lailla voidaan säätää, että määrättyihin julkisiin virkoihin tai tehtäviin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen. Li-

säksi sääntelyä arvioidaan perustuslain 80 §:n näkökulmasta. Perustelujen mukaan lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämis-

järjestyksessä. Hallitus on pitänyt kuitenkin tärkeänä, että perustuslakivaliokunnalle varataan tilaisuus antaa esityksestä lausunto.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Opiskelijaksi ottaminen

Vaatimus suoritetusta varusmiespalveluksesta. Poliisin perustutkintokoulutukseen valittavan on 6 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan tullut suorittaa asevelvollisuuslaissa tarkoitettu varusmiespalvelus. Vaatimus ei 2 momentin perusteella koske naisia eikä niitä, joilla on Ahvenanmaan kotiseutu-oikeus. Poliisikoulu voi erityisestä syystä myöntää vaatimuksesta poikkeuksen.

Ehdotusta on näiltä osin arvioitava perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuussäännösten ja etenkin pykälän 2 momentissa säädetyn syrjintäkiellon kannalta. Kiellon mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Vaatimus varusmiespalveluksen suorittamisesta ei ulotu naisiin eikä Ahvenanmaan kotiseutu-oikeuden haltijoihin. Heidän asettamiselleen eri asemaan asevelvollisiin miehiin verrattuna on perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävät perusteet. On tärkeää turvata naisten mahdollisuus saada poliisikoulutusta ja kehittää poliisin henkilöstörakennetta perustuslain 6 §:n 4 momentista ilmenevien periaatteiden mukaisesti sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta nykyistä tasapainoisemmaksi. Perusteltua on myös pyrkiä turvaamaan Ahvenanmaan poliisin mahdollisuuksia saada palvelukseensa koulutettuja poliisimiehiä.

Ehdotus asettaa myös varusmiespalveluksen suorittaneet miehet eri asemaan muiden miesten kanssa. Perustelujen mukaan varusmiespalveluksen suorittamisen esteenä ovat yleensä sellaiset uskonnolliseen tai eettiseen vakaumukseen

perustuvat omantunnon syyt, jotka liittyvät ehdottomaan väkivallasta kieltäytymiseen tai ehdottomaan kieltäytymiseen ampuma-aseiden käytöstä. Samojen syiden todetaan mitä todennäköisimmin estävän myös poliisin perustutkinnon täysipainoisen suorittamisen ja täysipainoisen toimimisen poliisimiehen tehtävissä.

Henkilöiden erilaista kohtelua merkitsevän sääntelyn perusteleva uskonnolliseen tai eettiseen vakaumukseen tukeutuvilla omantunnon syillä on ongelmallista perustuslain 6 §:n 2 momenttiin sisältyvän syrjintäkiellon kannalta. Uskonto ja vakaumus ovat momentissa erikseen mainittuja kiellettyjä perusteita asettaa henkilöitä eri asemaan. Uskonnon ja omantunnon vapaus ovat turvatut perustuslain 11 §:ssä. Uskontoon ja vakaumukseen perustuvan syrjinnän kieltäminen on olennainen osa perustuslain 6 §:n 2 momentin ja 11 §:n sisältämää sääntelyä (HE 309/1993 vp, s. 55/I). Lisäksi oikeudesta saada vakaumuksen perusteella vapautus osallistumisesta sotilaalliseen maanpuolustukseen säädetään perustuslain 127 §:n 2 momentin nojalla lailla. Oikeuden käyttämisestä on säädetty tarkemmin lähinnä siviilipalveluslailla, mutta asiaa koskee myös laki Jehovan todistajien vapauttamisesta asevelvollisuuden suorittamisesta eräissä tapauksissa. Nämäkin sääntelyt liittyvät perustuslaissa turvattuun uskonnon ja omantunnon vapauteen (HE 309/1993 vp, s. 77–78).

Ehdotus asettaa henkilön muita epäedullisempaan asemaan sillä perusteella, että hän käyttää perusoikeuteen kytkeytyvää ja perustuslain nimenomaiseen säännökseen perustuvalla lailla säädettyä oikeuttaan. Vaatimusta varusmiespalveluksen suorittamisesta voidaan toisaalta pitää hyväksyttävänä ja perusteltuna esimerkiksi sotilasuralla hakeutuvien valintaa säännellessä. Uskonolliseen ja eettiseen vakaumukseen perustuvat sellaiset omantunnon syyt, jotka estä-

vät henkilöä osallistumasta sotilaalliseen maanpuolustukseen, eivät valiokunnan mielestä kuitenkaan välttämättä kaikissa tapauksissa merkitse, että henkilö katsoisi olevansa estynyt käyttämästä poliisitoimeen kuuluvien tehtävien suorittamisessa tarvittavia pakko- ja voimakeinoja. On lisäksi mahdollista, että henkilön vakaumus ajan kuluessa muuttuu. Vakaumuksen ja omantunnon syiden merkitystä voi valiokunnan mielestä arvioida vaikuttavasti vain asianomainen itse; jos hän katsoo vakaumuksensa olevan esteenä poliisitehtävien suorittamiselle, ei hän todennäköisesti hakeudu poliisikoulutukseen ja poliisiuralle. Ehdotettu sääntely ei jätä henkilön omalle arviolle riittävästi sijaa, vaan ratkaisun henkilön vakaumuksesta ja sen merkityksestä tekee lainsäätäjät tai — poikkeuslupahakemuksen perusteella — Poliisikoulu.

Sääntelylle ei valiokunnan mielestä ole perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävää perusteita, minkä vuoksi se on vastoin perustuslain 6 §:n 2 momentissa säädettyä syrjäntäkieltoa. Sääntely ei ole sopusoinnussa myöskään perustuslain 11 §:ssä turvattujen uskonnon ja omantunnon vapauden eikä perustuslain 127 §:n 2 momentin mukaisen oikeuden kanssa. Jotta lakiehdotus voidaan tältä osin käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä, on siitä poistettava 6 §:n 1 momentin 3 kohta. Valiokunnan mielestä on kuitenkin hyväksyttävää ja perusteltua, että varusmiespalveluksen tai vapaa-ehtoisen asepalveluksen suorittaminen lasketaan hakijalle lisäansioksi poliisioppilaitoksen opiskelijoita valittaessa.

Kansalaisuusvaatimus. Poliisin perustutkintokoulutukseen valittavan tulee 6 §:n 1 momentin 1 kohdan perusteella olla Suomen kansalainen. Poliisikoulu voi erityisistä syistä myöntää poikkeuksen tästä vaatimuksesta pykälän 2 momentin nojalla. Ehdotus on merkityksellinen perustuslain 6 §:n 2 momentissa säädetyn syrjäntäkielton näkökulmasta.

Lailla voidaan perustuslain 125 §:n 1 momentin mukaan säätää, että määrättyihin julkisiin virkoihin tai tehtäviin voidaan nimittää vain Suomen kansalainen. Sanonnalla "määrätty" jul-

kinen virka tai tehtävä on ilmaistu periaate, jonka mukaan kansalaisuusvaatimuksia tulee asettaa vain rajoitetusti ja perustelluista syistä (HE 1/1998 vp, s. 180/I).

Poliisimiehen virkaan voidaan perustuslakiuudistusta täytäntöönpantaessa (HE 189/1999 vp) säädetyn valtion virkamieslain 7 §:n mukaan nimittää vain Suomen kansalainen. Perustuslakivaliokunta on pitänyt kansalaisuusvaatimusta tuomarin virassa hyväksyttävänä perustuslain näkökulmasta, koska virkaan kuuluu merkittävää julkisen vallan käyttämistä (ks. PeVL 13/1999 vp, s. 3/II). Poliisimiehen viran kohdalla kansalaisuusvaatimus on samoista syistä perusteltu. Ehdotetun kansalaisuusvaatimuksen säätämiseksi on näin ollen poliisimiehen virkakelpoisuuteen liittyvä hyväksyttävä peruste, eikä sääntely siksi vaikuta lakiehdotuksen käsittelyjärjestykseen. Perustuslakivaliokunta pitää kuitenkin yhteiskunnan monikulttuuristumisen näkökulmasta tärkeänä, että poliisin palveluksessa on henkilöitä eri kansallisen tai etnisen alkuperän omaavista väestöryhmistä. Siksi lakiehdotuksen sisältämää mahdollisuutta poiketa kansalaisuusvaatimuksesta on valiokunnan mielestä syytä käyttää myös tämän tavoitteen saavuttamiseksi.

Päihdetestaus

Poliisin perustutkintokoulutukseen hakeutuva on 7 §:n 1 momentin perusteella velvollinen osallistumaan päihdetestiin ennen koulutukseen hyväksymistä. Perustutkintoa suorittavan on osallistuttava testiin poliisioppilaitoksen määräyksestä, jos on perusteltua aihetta epäillä, että hän esiintyy päihtyneenä koulutuksessa tai harjoitteluun liittyvässä työssä.

Sääntely on merkityksellinen perustuslain 10 §:n 1 momentissa turvattujen yksityiselämän suojan ja henkilötietojen suojan kannalta. Sillä puututaan myös perustuslain 7 §:ssä turvattuun henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja rajoitetaan henkilön itsemääräämisoikeutta (PeVL 10/2004 vp, s. 2/II).

Sääntelylle on perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävät perusteet. On tärkeää torjua päihteiden käyttöä poliisiksi opiskelevien kes-

kuudessa. Kysymys on opiskelijayhteisöön kuuluvien ja viime kädessä myös muiden henkilöiden oikeuksien ja turvallisuuden suojaamisesta. Säätely täyttää täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden samoin kuin oikeasuhtaisuuden vaatimukset. Oikeusturvan kannalta merkityksellisiä ovat 20 §:n 1 ja 3 momentin säännökset. Lakiehdotus voidaan näiltä osin käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Päihdetestistä saatu tieto on 7 §:n 2 momentin mukaan terveydentilatieto. Poliisioppilaitoksen on säilytettävä tällaiset tiedot erillään muista keräämistään henkilötiedoista. Ehdotus ei sisällä säännöstä tietojen säilytysajasta. Perustuslakivaliokunnan käytännössä tietojen säilytysaikaa on vakiintuneesti pidetty eräänä perustuslain 10 §:n 1 momentissa turvattun henkilötietojen suojan kannalta tärkeänä säätelykohteena (ks. esim. PeVL 51/2002 vp, s. 2/I ja 3/II, PeVL 6/2003 vp, s. 2/I).

Terveydentilatiiedot ovat henkilötietolain 11 §:ssä tarkoitettuja arkaluonteisia tietoja, jotka on lain 12 §:n 2 momentissa ilmaistun pääsäännön mukaan poistettava rekisteristä välittömästi sen jälkeen, kun käsittelylle ei ole laissa säädettyä perustetta. Henkilötietolain yleisiä säännöksiä sovelletaan myös ehdotetussa laissa tarkoitettujen terveydentilatietojen käsittelyyn, eikä ehdotus siksi muodostu henkilötietojen perustuslainsuojan kannalta ongelmalliseksi. — Tietojen säilytysajasta on valiokunnan mielestä kuitenkin selvyuden vuoksi asianmukaista lisätä lakiehdotukseen säännös.

Opinnäytetyöt

Poliisin tutkintokoulutukseen sisältyvän opinnäytetyön tekijänoikeudet siirtyvät 19 §:n perusteella opiskelijalta asianomaiselle poliisioppilaitokselle työn tultua oppilaitoksessa hyväksytyksi.

Tekijänoikeuteen sisältyvät taloudelliset oikeudet kuuluvat perustuslain 15 §:ssä turvattun omaisuudensuojan piiriin (HE 309/1993 vp, s. 62/II, PeVL 1/1995 vp, s. 1/II). Lisäksi tekijän moraalisisilla oikeuksilla on liittymäkohtia perusoikeuksiin, kuten perustuslain 10 §:ssä tur-

vattuun kunnian suojaan ja 7 §:ään sisältyviin tahdonvapauteen ja itsemääräämisoikeuteen.

Ehdotus merkitsee tekijänoikeuden siirtämistä opinnäytetyön tekijältä kokonaisuudessaan — ilman ehtoja tai rajoituksia — suoraan lain perusteella poliisioppilaitokselle. Tekijä menettäisi siten hänelle tekijänoikeuslain perusteella kuuluvan yksinomaisen oikeuden määrätä teoksesta samoin kuin oikeuden tehdä esimerkiksi kustannussopimus teoksen julkaisemisesta. Omaisuuden suojaan nauttivan varallisuusarvoisen oikeuden tällainen pois ottaminen ja siirtäminen henkilöltä toiselle rinnastuu valiokunnan mielestä perustuslain 15 §:n 2 momentissa tarkoitettuun omaisuuden pakkolunastukseen.¹ Tämän rinnastuksen näkökulmasta on puutteena, ettei lakiehdotus sisällä perustuslaissa säädettyä yleisen tarpeen edellytystä millään tavalla konkreettisia mainintoja (ks. esim. PeVL 49/2002 vp, s. 4/II) eikä säännöksiä tekijälle suoritettava korvauksesta.

Tekijänoikeuden siirtäminen merkitsee lisäksi sitä, ettei tekijällä enää ole oikeutta määrätä teoksesta eikä siten esimerkiksi oikeutta päättää sen julkaisemisesta. Tältä osin ehdotus merkitsee puuttumista perustuslain 12 §:n 1 momentissa turvattuun sananvapauteen, johon sisältyy oikeus julkistaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennakolta estämättä. Niin ikään perustuslain 16 §:n 3 momentissa turvattu tieteen vapaus sisältää tutkijan sananvapauteen läheisesti liittyvän oikeuden julkaista tutkimustuloksensa.²

Ehdotusta perustellaan siten, että poliisiali-päällystö- ja poliisipäällystötutkintoa suorittavat ovat virassaan komennettuina koulutukseen ja heille maksetaan koulutuksen ajalta palkkaa. Poliisin perustutkintoa suorittaville maksetaan päivärahaa. Tutkielmien aiheet tulevat poliisihallinnosta ja palvelevat sitä. Tällaiset seikat huomioon ottaen pidetään "varsin kohtuullise-

¹ Ks. Pekka Länsineva: Perusoikeudet ja varallisuus-suhteet, Jyväskylä 2002, s. 203.

² Ks. Kaarlo Tuori: Sivistykselliset oikeudet, teoksessa Perusoikeudet (toim. Pekka Hallberg ym.), Juva 1999, s. 526.

na", että opinnäytetöiden tekijänoikeus siirtyy poliisioppilaitokselle, joka myös osallistuu vahvasti opinnäytetöiden ohjaukseen.

Esityksessä ei valiokunnan mielestä ole tuotu esiin perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttäviä perusteita rajoittaa sananvapautta ja tieteen vapautta. Oppilaitoksen näkökulmasta esitetty arvio kohtuudesta ei muodosta tällaista perustetta eikä se myöskään viittaa sellaisen yleisen tarpeen olemassaoloon, jonka takia olisi hyväksyttävää siirtää perustuslain omaisuuden suojan piiriin kuuluva tekijänoikeus ehdotetulla tavalla kokonaisuudessaan tekijältä oppilaitokselle. Esityksessä ei ole asiallisesti ottaen tehty lainkaan selkoa seikoista, joiden vuoksi tekijänoikeuden siirtäminen olisi tarpeen tai välttämätöntä. Tekijänoikeuden ottaminen pois opinnäytetyön tekijältä muodostuu tällaisessa asetelmassa myös sääntelyn oikeasuhtaisuuden vaatimusta rikkovaksi.

Ehdotus on edellä esitetyn perusteella vastoin perustuslakia. Siksi tavallisen lainsäätämisyjärjestyksen käyttämisen edellytyksenä tältä osin on, että 19 § poistetaan lakiehdotuksesta.

Muita seikkoja

Poliisioppilaitoksen hallitus. Poliisioppilaitoksen hallituksen kokoonpanosta, asettamisesta ja tehtävistä samoin kuin toimikaudesta säädetään 3 §:n 3 momentin perusteella valtioneuvoston asetuksella.

Hallituksen tehtäviin kuuluu julkisen vallan käyttöä, kuten sen käsiteltäväksi säädettyjen oikaisuvaatimusten käsittely, minkä vuoksi hallituksen yleisistä perusteista on perustuslain 119 §:n 2 momentin takia säädettävä lailla. Perustuslain esitöiden mukaan "yleisillä perusteilla tarkoitetaan lähinnä yksikön nimeä, toimialaa sekä pääasiallisia tehtäviä ja toimivaltuuksia" (HE 1/1998 vp, s. 174/II). Perustuslakivaliokunta on katsonut myös toimielimen toimikauden mahdollisen määräaikaisuuden kuuluvan yleisiin perusteisiin (PeVL 12/2004 vp, s. 3/I). Sääntelyä on siksi täydennettävä säännöksillä hallituksen toimikauden pituudesta, jotta lakiehdotus voidaan tältä osin käsitellä tavallisen lainsäätämisyjärjestyksessä.

Poliisioppilaitoksen järjestyssääntö. Poliisioppilaitos antaa 21 §:n nojalla järjestyssäännön, joka voi sisältää opiskeluyhteisön turvallisuuden ja viihtyvyyden kannalta tarpeellisia määräyksiä muun ohella oleskelusta, käyttäytymisestä ja liikkumisesta oppilaitoksessa, sen alueella ja asuntolassa samoin kuin esimerkiksi määräyksiä virkapuvusta, aseistuksesta ja päivystystehtävistä oppilaitoksessa. Poliisioppilaitoksen opiskelijat ja henkilökunta ovat 21 §:n 2 momentin perusteella velvollisia noudattamaan järjestyssääntöä. Opiskelijalle voidaan 13 §:n nojalla antaa varoitus tai huomautus järjestyssäännön rikkomisesta. Lisäksi opiskelija voidaan 14 §:n perusteella erottaa koulutuksesta, jos hän on rikkonut järjestyssääntöä toistuvasti tai olennaisella tavalla.

Perustuslakivaliokunta ei ole sinänsä pitänyt perustuslain kannalta ongelmallisena säätää koulun tai oppilaitoksen mahdollisuudesta antaa määräyksiä esimerkiksi koulutyön käytännön järjestelyihin tai koulurakennusten ja niiden piha-alueiden käyttämiseen liittyvistä seikoista. Koulu- ja oppilaitoskohtaisten järjestyssääntöjen antamisessa ei valiokunnan mielestä ole ollut kysymys perustuslain 80 §:ssä säännellystä lainsäädäntövallan delegoinnista, vaan alueellisesti rajattujen yleisluonteisten hallintopäätösten tekemisestä. Valiokunta on toisaalta muistuttanut perustuslain 2 §:ssä vahvistetusta oikeusvaltioperiaatteesta, jonka mukaan julkisen vallan käytössä ja muussa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Valiokunta on lisäksi huomauttanut, että järjestyssäännöllä ei voida ilman laissa olevaa riittävän täsmällistä ja perusoikeuksien yleiset rajoitusedellytykset muutoinkin täyttävää säännöstä antaa määräystä esimerkiksi jonkin perusoikeuden rajoittamisesta. Ilman lain riittävän täsmällisten säännösten tukea järjestyssäännöllä ei voida määrätä myöskään yksilön oikeuksista tai velvollisuuksista (PeVL 70/2002 vp, s. 5).

Ehdotettu valtuus poliisioppilaitoksen järjestyssäännön antamisesta jää perustuslakivaliokunnan edellä esitettyjen kantojen perusteella käyttöalaltaan hyvin vähäiseksi. Valiokunta huomauttaa, että valtuuden nojalla ei voida an-

taa määräyksiä esimerkiksi oppilaan velvollisuudesta käyttää virkapukua (PeVL 11/2001 vp, s. 3) tai huolehtia oppilaitoksen päivystystehtävistä, ellei näiden velvollisuuksien perusteista ole säännöksiä muualla laissa.

Norminasettamisvaltuudet. Valtioneuvoston asetuksella voidaan 24 §:n nojalla säätää muun ohella opiskelun keskeyttämismenettelystä ja opiskelijan erottamismenettelystä. Valiokunta huomauttaa, että menettelyyn näissä asioissa sovelletaan lakiehdotuksen 15 §:n lisäksi hallintolain yleisiä säännöksiä. Valtuuden asiallinen merkitys jää siksi näiltä osin vähäiseksi. Säännöstä on kuitenkin asianmukaista tarkistaa lakia tarkempien säännösten antamista tarkoittavaksi.

Sisäasiainministeriöllä on 2. lakiehdotuksen 16 §:n 2 momentin nojalla oikeus antaa tarkempia määräyksiä poliisiyksiköiden asemasta ja

tehtävistä. Momentti on syytä tarkistaa vastaamaan valtuussäännösten nykyaikaista kirjoittamistapaa (ks. esim. PeVL 46/2001 vp, s. 2/II) siten, että ministeriön asetuksella voidaan antaa momentissa mainituista asioista tarkempia säännöksiä.

Lausunto

Lausuntonaan perustuslakivaliokunta esittää,

että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisjärjestyksessä, 1. lakiehdotus kuitenkin vain, jos valiokunnan sen 3 §:n 3 momentista, 6 §:n 1 momentin 3 kohdasta ja 19 §:stä tekemät valtiosääntöoikeudelliset huomautukset otetaan asianmukaisesti huomioon.

Helsingissä 19 päivänä lokakuuta 2004

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Kimmo Sasi /kok
vpj. Arja Alho /sd
jäs. Leena Harkimo /kok
Hannu Hoskonen /kesk
Annika Lapintie /vas
Outi Ojala /vas
Klaus Pentti /kesk
Markku Rossi /kesk
Simo Rundgren /kesk

Arto Satonen /kok
Seppo Särkiniemi /kesk
Ilkka Taipale /sd
Astrid Thors /r
vjäs. Anne Holmlund /kok
Rosa Meriläinen /vihr
Veijo Puhjo /vas
Arto Seppälä /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Sami Manninen.